
Un cel blavíssim

per Joan Teixidor

TOT ÉS IGUAL

Una vegada més les petites flors esmalten els dos cirerers. Aquest any flo-
reixen abans perquè l'hivern ha estat massa benigne, i ja tinc por de les gelades
primaverals. Però ara tinc davant la tapisseria rosada i em dóna goig contem-
plar-la hores i hores en aquests matins tan quiets. Tot és igual, com sempre,
des de fa segles. En aquesta època de canvis continus, de brusquedat i de vio-
lència, aquesta pau dels arbres prosseguint la seva vida inalterable representa
un gran consol.

Diuen que la gent està cada dia més enamorada de la naturalesa. Va a la
seva recera els finals de setmana, compra si pot cases aïllades, es mou sense
parar per a trobar un refugi en la seva placidesa. Però em temo que el remei
és forçat, inútil i, en tot cas, insuficient. Allò que és bo de la natura no és ni
la seva esplendor ni la seva bellesa. Allò que importa és la quantitat de temps
que la protegeix, el ritme ampli i pausat que la governa, que tot vagi sense
pressa. I això vol dir molt de temps per a viure-ho i és precisament de temps
que anem mancats.

Temps, i encara més profundament, calma, paciència. «*In patientia vestra
possidebetis animas vestras*», ens diu el text sagrat. Paciència per a viure i pa-
ciència per a morir: només així podrem arribar al fons de nosaltres mateixos. No-
més així podrem comprendre els arbres i els homes. Fins i tot els desordres dels
homes, aquest frenesí que ens angosta, aquest dolor que no s'acaba mai. Val

més no estalviar citacions en aquesta ocasió. Ara és Spinoza que ens serveix: «La pau no és pas l'absència de la guerra; és una virtut que neix de la força de l'ànima.»

PRIMAVERA

La primavera comença el vint-i-u de març. Però el vint-i-u de març pot ésser un dia rúfol. La nostra primavera és una mica ambigua. Durant uns quants mesos s'esforça per imposar-se. Molt aviat, el gener, floreixen els ametllers però el maig una gelada tardana pot maltractar les pomeres.

En els països del nord la primavera es comporta més seriosament i entre les boïres incertes i en el clar del bosc irromp d'una manera clara. En els països escandinaus es veu que esclata com una flamarada. «Els habitants d'Estocolm, embogits, asseguts a les voravies, contempen el sol i senten que la saba els puja per les venes», ens diu William Samson. A Anglaterra la primavera és el lluminós reialme dels poetes. «Les ales de l'alosa baten el portal del cel», exclama Thomas Lodge. I la interpellació de Michael Barce al cucut és aquesta: «Dolç ocell! Sempre és verd el teu boscatge - i el teu cel sempre és clar - el teu cant no coneix la malenconia - i el teu temps no té hivern.» Felix, ens diu Coleridge: «No conec cap altre lloc tan ple de rossinyols...» Més dramàtic, Eliot increpa: «Ja arriben els jacints, comencen les matances! Bon temps per als tancs i les mines.»

Arriba un moment que al cor ardent del poeta que converteix aquesta efímera primavera en el ritual del seu somni ja no li serveixen ni les paraules ni les imatges. Llavors ens queda només l'alada sonoritat intraduïble, el llenguatge internacional dels ocells. El «*cuckoo, jug-jug, pu-we, to-witta-wo*», de Thomas Nash; el «*with a hey, and a ho, and hey Ronimo*», de Shakespeare. Certa poesia actual ha d'agrair el camí assenyalat per aquests il·lustres antecessors. Però potser valdria més que revestís l'homenatge als mestres vertaders: el rossinyol, el cucut i l'alosa.

LES ÚLTIMES GELADES

En aquest dia assolellat i tranquil faig un petit recompte dels estralls provocats al nostre hort per les últimes gelades.

Molt malament per als dos cirerers del Japó. No donaran fruit, que si no estimem gaire pel seu gust, era en canvi un vellut cardenalici que entona perfectament amb el coure vell de les fulles. Encara ho lamento més perquè els dos cirerers els tenim a tocar i les seves branques s'introdueixen a la galeria on esmorzem.

També han sofert els altres cirerers. Això és greu, perquè les parelles de cirerers, d'un color blanc o vermell, serveixen igualment per a menjar que per a jugar. Ja no podran lluir com arracades a les orelles de les nenes.

De préssecs, n'hi haurà molt pocs. La punta estreta i allargada de la fulla s'ha arrugat lamentablement.

L'esplendor sedosa de la *Prunus Persica* era el gran luxe de la taula. La seva escassetat encara la farà més luxosa.

Sobre les pereres les notícies són contradictòries. En tenim moltes varietats. A les que floreixen més aviat, els ha tocat de perdre. Resisteixen, en canvi, les més tardanes. Encara apunten algunes floretes blanques.

De les pomes no ens en podem queixar. La seva floració més tardana les ha preservades i contemplem amb orgull les ordenades fileres tot esperant que se salvin dels perills que encara les sotgen: estem preparats davant les malalties més freqüents, però ens fa por una pedregada extemporània.

Naturalment, tampoc al petit avellaner no li ha passat res. Però, aquesta planta, amb el seu humil aspecte d'arbust, no se la mira ningú. Les seves flors sense pètals no són gaire espectaculars. Però a mi m'agrada el tacte aspre de la fulla i el seu fruit recòndit. El miro com em miraria un vell amic i li agraeixo la seva fidelitat. El que em dol és que només n'hi hagi un al jardí.

EL ROURE DE VENTÓS DE PAPAGALLS

Contemplo entusiasmat l'arquitectura solemne d'aquest gran roure centenari que hi ha a Ventós de Papagalls, una masia als voltants de Santa Pau, i sobtadament, no sé ben bé per què, recordo els versos de Bertolt Brecht: «Quins temps en els quals parlar dels arbres gairebé sembla un crim perquè significa el silenci sobre tants altres delictes!» Realment, la bellesa és una droga excessiva. Ens allunya del món, ens condueix a un terreny acotat on només arriben les veus de la nostra autosatisfacció. Allí ens sentim segurs i satisfets de la nostra sensibilitat. I no pensem en res més. Els problemes que malmeten una humanitat desfeta, i en definitiva a nosaltres mateixos, no ens poden afectar. Ens sentim parapetats darrera la muralla inaccessible d'una naturalesa ideal creada per al nostre plaer. Però llavors, quan estàvem disposats a abandonar-nos a aquest gran oblit consolador, a aquestes vacances còmodes i felices, ve el poeta i ens diu amb paraules punyents que aquest és un temps en el qual ja no es pot parlar dels arbres.

Acceptem l'admonició juntament amb el nostre remordiment. Però, a pesar d'això, el gran roure centenari alça les seves branques historiades sobre nosaltres. Un aire suau mou lleugerament les seves fulles dentades que dibuixen sobre el blau del cel una tapisseria fastuosa. La mà sobre el tronc s'estremeix d'una vida que li ve de la matèria dura i compacta. Hi ha una força inapellable en aquesta presència vigorosa, en aquesta realitat física que constrüïren els segles. L'evasió ens pertany a nosaltres, però no pas a aquesta vida vegetal indiferent que no té per què plantejar-se els problemes morals que ens obsessionen. No hi té cap culpa, i per això, potser, continua exigint-nos que l'admirem com sempre. I és inútil que intentem d'escapolir-nos del seu poder. En somnis continuarem veient el nostre roure. Encara que no els puguem cantar en els nostres versos, els arbres existeixen.

LES FAMÍLIES ANTIGUES

Aquesta terra és antiga, amb assentaments m'atreveixo a dir romànics. O sigui, anteriors al món clamorós dels burgs i de les catedrals. Vida rural, silenciosa i àtona. Quan cau la tarda, mentre segueixo el petit viarany que divideix els camps, em sembla que aquell vell silenci encara perdura, a desgrat del grinyolar del tractor en el rostoll i de la marxa vacillant de la bicicleta en el camí de més avall.

Entro a la casa. També hi trobo una gent molt antiga. Un quadre col·locat a la paret ho proclama. Representa l'arbre genealògic de la família que va establir un oncle avi després de meticuloses investigacions en els arxius parroquians del veïnat. Com és lògic, aquest bon home pertanyia a l'estament clerical i les seves hores monòtones de rector de poble i la seva afecció a la història que nasqué en el seminari l'incitaren a complir aquesta tasca tan entranyable. L'arbre és molt ben dibuixat i les branques amb els noms i les dates corresponents, amb la seqüela de matrimonis i de naixements, ens traslladen sense cap vacil·lació des del segle XIII als nostres dies.

Però no fem cap comentari sobre l'arbre penjat a la paret i que jo miro amb una curiositat impertinent. Aquesta família va viure sempre lliurada al treball d'aquests camps i l'única cosa que interessa són aquests camps, les seves possibilitats, el rendiment de les collites. De tot això se'n parla amb calma però amb una passió molt intensa.

Surto de la casa que ja fosqueja i prenc comiat d'aquesta família tan antiga que no sortirà mai a les notes de societat i que ignora l'existència de l'Almanac Gotha. S'han de munyir les vaques i no seria just ésser inoportú gaire temps. M'allunyo pel camí i m'arriba musical, molt precís en aquest aire quiet i com si vingués de molts segles endarrera, un nom de reina, la veu de l'home cridant la seva dona que feineja en el camp de sota: Violaaant.

LA MARE DE DÉU DEL MONT

Ja s'arriba en cotxe fins a la Mare de Déu del Mont. Una carretera no gaire bona però que ens permet de guanyar el cim de la serra i, un cop allí, contemplar el gran panorama del pla de l'Empordà i el mar i els pics altíssims del Pirineu amb el Canigó al fons. Recordo quan pujàvem a peu per aquests camins aspres i, concretament, una excursió amb en Rafael Llimona i els seus, aquella vasta família de parents i amics enamorats del paisatge. El monestir de Sous era una parada obligada. Ja també era una ruïna, però avui m'ho sembla més no tan sols perquè indubtablement encara s'ha ensorrat més, sinó també perquè els meus ulls i el meu ímpetu ja no són els mateixos. L'heura embolcalla els murs gairebé completament en aquest any de grans pluges. És nòrdica la imatge quan la boira s'estén pel racó tancat.

A dalt la muntanya l'ambient és distint. Xiula el vent i m'envolten els grans espais. A l'interior del santuari visito una vegada més la cambra on Verdager va escriure les estrofes radiants del *Canigó*. M'aboco a la finestra oberta al gran espectacle. També això em produeix tristesa: la finestra oberta i aquesta petita habitació amb una làpida commemorativa però tot tan abandonat. Ens preocu-

pem molt de les pedres velles, i això està bé. Però els nostres records literaris no són atesos. El pas de Verdaguer per aquest lloc hauria d'ésser evocat amb un amor més diligent. La cambra de Verdaguer és gairebé una ruïna com el monestir de Sous.

UN PAISATGE

Marià Vayreda, en el seu llibre tan agradable *Records de la darrera carlinada*, on aquella última guerra civil del segle passat adquireix un aire d'èpica rural no exempta d'humor, ens conta com ell i el seu germà Joaquim, el pintor, quan encara no havien complert els vint anys, decidiren d'abandonar Olot a mans dels liberals per unir-se a les partides carlines que dominaren la muntanya.

Surten de la seva pairalia olotina, llavors encara fora del medi urbà, a plena nit, a pluja batent, sense acomiadar-se de ningú de la família. I comença una marxa fatigosa i esperançada que havia de portar-los fins al Cavaller de Vidrà, una altra gran casa pairal convertida en aquell moment en centre administratiu de la causa carlina: caserna, fortalesa, ministeri d'Hisenda, hospital i fins i tot acadèmia militar, ens diu Vayreda.

Allò que m'interessa ara de l'anècdota és exactament el paisatge, la successió de muntanyes i de valls que implica l'itinerari. Per a arribar al Cavaller de Vidrà des d'Olot s'han de pujar les escales de Sallent, transitar per la pau dels prats gairebé anglesos de Platraver, travessar tot el massís de Santa Magdalena. Puigsacalm queda sempre a l'esquerra. I quan comencem a baixar trobem l'aigua metàl·lica de Font Tornadissa i després camins en ziga-zaga i boscos acollidors ens portaran al fondal de Vidrà i a la gran casa del Cavaller.

Quantes vegades hem fet aquest camí? En relació amb alguns dels seus trossos no ho podria dir. Tot és familiar i íntim, llum d'estiu i d'infantesa recobrada cada vegada que toponímia i paisatge baten en la memòria. I fe i compromís. Puigsacalm, per exemple, amb la seva línia heràldica prodigiosament dibuixada sobre el cristall del crepuscle, ja he dit alguna vegada que em semblava com una d'aquestes rúbriques notariales que segellen els pactes.

LA FAGEDA D'EN MARAGALL

Fa temps uns amics em preguntaren si encara existia la Fageda d'En Jordà que va cantar el poeta. I sí, encara existeix. En aquest moment les fulles comencen a tenyir-se de groc. Molt aviat, el bosc serà un incendi quasi salvatge de vermells, ocre i morats. Un guirigall cromàtic que ens enterboleix els ulls i ens predisposa al joc de les malenconies. Després vindrà l'hivern i els arbres sense fulles seran una filigrana de troncs platejats, una calligrafia indispensable sobre el cel esglaiat, només ara visible perquè durant els altres mesos de l'any la massa vegetal ens l'amaga. Quan vindrà la primavera començarà una vegada més el flamejar incert de la fulleta tendra, una mica d'aigua tremoladissa sobre la molsa densa i la pedra volcànica de color negrenc. L'estiu vol dir aquell verd profund i clar del poeta, estiuellant feliç en el bosc dels seus somnis.

Vaig sovint a la Fageda d'En Jordà. En el seu accés més habitual, prop de la carretera que va d'Olot a Santa Pau, hi col·locàrem, fa uns quaranta anys, una pedra commemorativa de la memòria de Joan Maragall. Jo llavors era molt jove i uns versos infantils i precipitats m'havien donat el dret de figurar com a membre de la Comissió d'homenatge. Però el que recordo d'aquest fet com si encara fos avui és que un matí assolellat assistírem com religiosament al trasllat de la pedra del monument des d'una pedrera de Begudà a la Fageda. Era un bloc d'uns quatre metres d'alçària que arrossegaven lentament dues parelles de bous. En aquell recorregut de deu o dotze quilòmetres, fèiem d'escolta Josep Maria Capdevila, Raimon Vayreda i jo. Com sempre, Raimon Vayreda portava un bastonet que més que per caminar li servia com a batuta ideal d'uns compassos de Bach o de Vivaldi que anava cantussejant. He dit que el matí era assolellat. I brillant, ardit, com els nostres cors.

Parlo de records, una mica de llum persistent, allò que ens impedeix d'envel·lir d'una manera definitiva. Com la mateixa Fageda, que per a tranquil·litat dels meus amics puc assegurar que encara existeix. El faig és una planta que es reproduïx directament i en plena llibertat.

LA MORT

Pugem per la petita conca del Valarties. Hem deixat endarrera el poble d'Arties amb la seva església romànica de tres naus, que formava part de l'antic castell d'Entransaigoes. En el primer pla se'ns ofereix el verd esmaltat dels pollancres. Més amunt la taca més negra dels pins i dels avets. L'aigua del riu es precipita amb aquesta fragor que omple de música tots els racons de la Vall d'Aran. És una aigua impetuosa, cristallina, que ha deixat el silenci dels llacs altíssims per a venir a morir a la Garona, aquí encara jove i gairebé tan impetuosa com els nombrosos afluents que l'enriqueixen per donar-li forces per al llarg camí que l'espera en terres de França. El soroll de l'aigua, l'onatge dels boscos i al fons de la vall el retallat perfil del Montardo produeixen una exaltació constant. És un paisatge agrest però feliç, viril i entusiasta. El sol posa llüissors en els més mínims detalls, a la pissarra d'una borda, a les pedres polides, a la cresteria dels arbres. Tanta bellesa ens afeixuga. És com un paradís recobrat.

I és precisament en el cor d'aquest paisatge, al final de la vall, quan el Montardó és ja una muralla inaccessible, quan trobem la Mort. Fa només vint-i-quatre hores un jove escolta d'Igualada, Josep Solà i Farré, divuit anys intrèpids, quan s'enfilava pel roquissar d'una tartera, va perdre peu per sempre. Ens ho expliquen els seus companys commoguts en la pau de la tarda, amb paraules escasses i discretes, amb una veu apagada pel fragor de les aigües. No sé on mirar. Ara tanta bellesa em sembla una insolència. El cel massa impàvid, el Montardo un monstre indiferent, el pradell un cementiri ingrat. Sento algú que diu: «Demà desmuntarem les tendes per marxar.» Demà és avui i sempre —sempre hem de desmuntar la tenda.

En una de les últimes manifestacions d'aquesta agitada primavera americana de Berkeley que va arribar a reunir més de vint-i-cinc mil persones, entre estudiants, *hippies* i simpatitzants, la consigna fou molt precisa. Es tractava de fer una sèrie de forats a l'asfalt del carrer i plantar-hi flors i gespa. Això, amb els eslògans habituals i amb tota mena de danses i cançons, havia de constituir les bases de la protesta contra els incidents dramàtics de les setmanes anteriors.

També en aquesta primavera l'artista holandès Marinus Boezem acompanya la tramesa de les seves obres per a una exposició d'art d'última hora a la Kunsthalle de Berna, amb una carta al seu organitzador Harold Szeemann, on llegim el que segueix: «Espero cordialment que el temps serà bo durant l'exposició, amb una mica de vent bufant a tres metres per segon, i així tinguem una brisa moderada; llavors les fulles i el brancatge tindran un moviment constant, les petites branques començaran a moure's, i la pols donarà voltes sobre el sòl.»

Flors, arbres, herbei, brisa moderada. La protesta contra la mecànica d'una societat de consum adquireix formes que podríem qualificar de «naturalistes». Fugida o cansament, retorn a fonts primitives, donen un aire romàntic i evasiu a aquests gestos contestataris que exigeixen una transformació profunda del nostre món. En definitiva, i en un ordre més general, trobaríem el mateix somni i la mateixa actitud en qualsevol home que se sent arrasat per una tecnologia com més va més abusiva.

VENT DE NORD

Bufa vent de nord una mica irritat. L'aire es fa transparent. El perfil de les coses es retalla sobre el blau d'una forma precisa. Tot és lluminós i respirem una olor com si de cop la naturalesa s'hagués rejuenit. Sense cap dubte avui hem guanyat una batalla contra la pollució atmosfèrica.

Tenim sort en aquests temps tan moderns de poder comptar amb l'ajut dels déus antics. Èol és el guardià dels vents i els té tancats els uns en un odre i els altres en una caverna profunda. Com sigui, quan Zeus ho disposa, Èol encadena o desencadena els vents. Ara els ha desencadenats per al nostre bé. La naturalesa sovint és dura, inconstant, i els seus capricis ens proporcionen molts maldecaps. Però quan els déus són favorables la naturalesa també és propícia.

De moment, contra la pollució atmosfèrica, tenim la bona voluntat d'Èol i dels seus vents. No cal que confiem gaire en nosaltres mateixos. Més inconstants que els déus, i sobretot més falsos, escrivim articles magnífics i proposem solucions perfectes, però al mateix temps anem treballant aferrissadament perquè la pollució avanci per tot el món. Estem segurs que l'oxigen vegetal és bo per a la nostra salut, però tallem els arbres per mica que facin nosa a la circulació. L'aire pur és el que ens convé, però el destruïm amb les nostres fàbriques i els nostres cotxes i ens tanquem dintre de blocs de ciment. Els rius ja no tenen peixos i els ocells volen no saben cap a on.

Aquells vells camins que s'introduïen pels boscos i salvaven muntanyes i valls es van perdent com més va més. Només hi transiten un pagès vell, un excursionista entusiasta o un caçador apassionat. Foren construïts per anar d'un lloc a l'altre, però aquesta necessitat inicial ja no té sentit en el nostre temps. La gent ja no va a peu encara que les distàncies siguin curtes i es necessiten vies més expedites i franques per a les motos i per al dos-cavalls... La xarxa ja comença a ésser utilitzada per alguns pastors a l'alta muntanya. Així, la xarxa de comunicacions que creà en el paisatge un tramut subtil, per primera vegada en molts segles sofreix una alteració profunda. Amb això hi guanyen els boscos, la natura brava que cobreix de malesa els camins recòndits, que envaeix racons cada vegada més silenciosos. Si pensem que aquests boscos en molts casos ja no són rendibles i, per tant, se n'abandona l'explotació, ens trobarem amb la paradoxa que en aquesta època de tant anar i venir i de tanta tècnica, existeixen unes zones determinades que es van fent solitàries, perdudes per al tracte humà. Les cases abandonades des d'unes certes cotes ens ho diuen clarament. La vida es redossa en la vall, al llarg de les carreteres, i deixa un buit angoixós en les bosses que queden com a resultat de les noves artèries creades.

Haurem de transitar pels vells camins amb un altre esperit. Ens hi perdem com en la selva o en el desert. Ens serviran, més que mai, per a allunyar-nos d'aquest món de soroll, que sovint ens asfixia... Potser, sense necessitat d'anar al Colorado, a Formentera o al Nepal, podríem trobar el nostre petit Gran Vehicle. Una mica de silenci, una certa pau, l'oblit reconfortant de nosaltres mateixos.

L'OFICI DE PASTOR

Des de la galeria de la casa veig passar pel camí que es perd entre els sembrats el lent ramat amb el seu pastor al davant. La tarda és de pluja i en la llum grisa que enterboleix els colors i esfuma el contorn de les coses, l'avançar pausat de les bèsties i de l'home esdevenen una imatge quasi irreal, un miratge arribat d'unes altres èpoques quan tota la vida semblava més d'acord amb aquest ritme solemne i indiferent.

Però el fet és que els ramats encara existeixen i en aquestes dates comencen els seus llargs itineraris travessant la geografia del país. No necessiten carreteres asfaltades per la seva marxa. Seguiran els camins vells i amagats que compten amb tants segles d'existència, i, per aquest motiu, s'oculten a la nostra mirada d'homes que ja no anem a peu i que, del paisatge i dels treballs del camp, només en tenim una visió precipitada des de la finestreta del cotxe.

Entro a la casa i a la biblioteca busco un d'aquests llibres que tantes vegades he tingut la intenció de llegir. Es tracta de *Records de la meua vida de pastor*, de Joan Lluís. Ara, potser l'estímul de la visió del ramat en el camp convertirà la seva lectura en un plaer que no podré abandonar. És un bell llibre de la «Biblioteca Folklòrica Barcino», amb fotografies i dibuixos de l'autor. La seva acció es desenrotlla en el Pallars Sobirà, terres altes de grans ramats. L'ofici i la vida del pastor adquireixen, en aquestes pàgines, una grandesa antiga. Mentre cau la tarda em vaig submergint en aquest món fabulós.

Con tantes tardes d'estiu arribo a la font amagada. Però no hi ha ningú, l'aigua brolla en silenci, és l'única veu que arriba al cel i els arbres sembla que hagin conquerit una soledat definitiva. Em fa angúnia de no veure a terra alguns d'aquells papers una mica greixosos amb què s'embolicaven els nostres berenars. Era molt millor això, els papers bruts, el rastre del nostre pas, i sobretot els crits dels nens, les rialles de les noies en el capvespre crispat. Fins i tot la petita salvatjada dels noms que s'estimen gravats a punta de ganivet en els troncs dels arbres.

No és que hàgim envellit, encara que això també sigui cert. Es tracta d'una altra cosa. És el món que canvia, la mitologia de la font que desapareix. Ja només és un record el caminar esvalotat o malenconiós d'aquells grups d'estiuajants que anaven a la font com si complissin un ritu. Tot això ja no diverteix, no interessa a ningú. Hi havia massa pau en el vell costum. L'època actual exigeix uns altres estimulants.

Si ara fos possible que estigués amb mi en aquesta font Rafael Llimona, comentariem de segur aquest petit signe del temps. Probablement seria per dol-dre'ns-en, perquè ell sabia moltíssim més bé que jo que aquelles tardes innocents i quietes ens serviren per a comprendre i per a estimar un paisatge. Però això també és purament nostàlgia i les paraules imaginades són tan fugisseres com aquest mateix crepuscle.

TARDOR

En el jardí i a l'horta s'amunteguen les fulles caigudes. Ha estat ràpid, violent, el desastre. Pocs dies abans, les fulles encara es resistien a les branques i el prat conservava el verd humit de les pluges recents. Però n'hi ha hagut prou amb el crepitat del vent durant dues nits seguides perquè s'esfondrés l'esplendor vegetal i la ufanosa gespa es cobrí amb aquesta catifa ruïnosa de grocs i d'ocres que cruix sota les nostres petjades. Ara ve el temps en què el paisatge es torna com un grafisme damunt la planxa d'acer i el cel es fa dens com un mantell que ho embolcallés tot.

Recordo uns versos de Nietzsche en la versió que en féu Joan Vinyoli quan encara era molt jove i que són com el contrapunt de tantes hores semblants: «Aquesta és la tardor que encara et trenca el cor - aquesta és la tardor...» Els repeteixo una vegada més mentre la mirada se'm perd en aquesta desolació de la natura fatigada, venguda en el seu últim esclat, en el va intent d'afirmar-se amb aquesta fullaraca clamorosa, encesa, inútil, que s'anirà podrint a poc a poc damunt aquesta terra que l'acull. L'or és marcirà aviat, or i ruïna en una simbiosi perfecta com si fossin les dues cares de la mateixa moneda.

Però potser val més que deixem el paisatge amb la seva presència elemental, tot i saber que sempre els homes s'han perdut en la selva embrollada dels simbolismes. En resum, aquest or ruïnós que ara ens trasbalsa és només el *color* de l'or i ens és fàcil d'imaginar que en la roda implacable i dolça de les estacions tornarà a ésser humus, germen i, finalment, una trèmula fulleta renascuda.

Des del lloc on la contemplo habitualment, la Costa de Pujol és una muntanya massa alta. Potser influeix en aquesta sensació la seva forma paquidèrmica que dóna lloc a un volum excessiu en aquest paisatge de pujols molt discrets o de serres ja molt allunyades que perden prepotència en la perspectiva del conjunt.

Però més aviat penso que allò que em molesta és que la seva relativa altura m'impedeix la visió de la serralada del Corb que només entreveig en els seus dos extrems però no pas en el seu desenvolupament central. La serralada del Corb és bellíssima i el perfil de la seva carena és d'una calligrafia molt rica amb els seus alts i baixos —gairebé un paràgraf amb estil molt preciosista. Quan érem nens anàvem sovint a la serralada del Corb i ens arribàvem fins a Font Pobra, perduda en el bosc. La primera vegada que férem campana ens perdérem durant tot el dia per aquest món que per a nosaltres representava la llibertat. Foren unes hores llarguíssimes, buides i desesperades.

En nits de lluna plena la Costa de Pujol és una cosa molt diferent. El seu gran volum li atorga més misteri i la llum platejada la converteix realment en aquest paradís fantàstic de fades i de gnoms del qual es parla sempre a casa quan ens asseiem a la galeria havent sopat. Llavors ja no m'importa que es converteixi en una mampara que tanca el paisatge. Sembla com si tot esdevingués més íntim i més pròxim.

Tot això és segurament incompreensible, perquè parlo d'un lloc molt concret que molt pocs coneixen en aquests petits detalls. Potser aquesta nota hauria d'anar acompanyada d'un petit plànol i algunes fotografies perquè tot arribés a una certa versemblança. Però també potser m'equivoco i aquestes precisions no serveixen de res. Em consola pensar que a Copenhaguen, o a Tokyo o a Sidney, hi ha algú que em pugui comprendre. En el món sempre hi ha algú que comprèn aquestes coses.

UN CEL BLAVÍSSIM

Després d'aquest estiu tan poc favorable, amb pluges i temps rúfol, han vingut uns dies de tardor assolellats i radiant. En recordo concretament un en el qual em vaig pensar que havia vist el blau del cel més intens que hagi vist mai en la meua vida. Ja ho sé, que aquestes coses són sempre una mica arbitràries i depenen d'una sèrie de petites circumstàncies que intensifiquen momentàniament les sensacions. Però sobre el dibuix nítid de les fulles i de les branques del plàtan, del lledoner i de la magnòlia em semblava que el blau anava quallant amb una densitat incompreensible. Més lluny encara s'exaltava amb frenesí i només a l'horitzó es feia pàl·lid i transparent. Ens hem passat tot l'any parlant de la pol·lució de l'aire i això és cert en aquestes pobres ciutats tan maltractades. Però ara, en aquest lloc i en aquesta hora, l'aire gaudeix d'una salut perfecta.

Ens diu Gaston Bachelard: «Què seria de la idea de la puresa sense la imatge d'una aigua límpida i clara, sense aquest bell pleonasme que ens parla d'una aigua pura?» Així no és cap puerilitat imaginar que darrera aquest gran cel que ens cobreix hi ha l'altre gran cel que tots portem al fons del nostre cor. És a través

del món físic que se'ns donen avisos i notícies. I per això ens dol tant que ens destrueixin l'aire, els rius, el mar i els boscos. Realment en el moment de què parlo darrera el blau del cel hi havia Déu.

JOAN TEIXIDOR